

עין משפט
נר מצוה

לג:

ר"ן

אפי' תימא דברי הכל. דאפי' לרבנן דאמרי שחייב לזה להחזיר לזה דמי החוב שפרע בשבילו: **גבי מודר הנאה**. דהיינו מתני': **דיהיב על מנח שלא לפרוע עסקין**. כלומר דכשהלווה התנה עמו שלא יהא כח בחזירו לכופו אלא כשירצה הלוה יפרענו מדעתו הלכך כי פרע ליה מדיר לאותו חוב דאע"ג דאפשר דמודר משום כסופא פרע ליה אפ"ה כיון דאי צעי לא פרע ליה לאו מידי יהיב ליה למודר. וכ"ת מינח פורע לו חובו אלא שוקל לו את שקלו היכי שרי אליבא דרבנן איכא למימר דמתנימין לדידהו משכחת לה כגון ששלח את שקלו וגנבז או אבד משנתרמה תרומה דכי ה"ג פטור מלשלם כדמניא בזהבז וגנבזו או אבדזו אס שאלתו את שקליהס למיגור נשבעין לגזרסי הלכך כי שוקל מדיר את שקלו מידי דלא מחייב זה מודר קיהיב וקמ"ל שאע"פ שהיה דרכן לפרוע אותו שרי כיון שאין הגוזרים יכולין לכופו: **גויה שלא לפרוע אטו לפרוע**. כלומר דאי אמרי' דמדיר פורע לו חובו של מודר כשלוה ע"מ שלא לפרוע איכא למיגור דלמא פרע ליה אע"פ שזוה אותו המודר ע"מ שיכפנו המלוה לפרוע הלכך אי ממנני רבנן ליכא גוונא דשרי אלא ודאי חנן היא ומותר בכל ענין. ובפרק שני דייני גזירות

(כתובות קח). מסקינן בגוונא אחרינא דאמר התם נהי דהנאה לית ליה כסופא מי לית ליה. והאי עמד אי' ופירגס את אשתו דאמר דלחנן הניח מעותיו על קרן הכזי כתב הרשב"א ז"ל דדוקא במפרש שמחת מוונות שחייב לה צעלה הוא נותן לה דבכה"ג אמר חנן דפטור אכל פרגס סתם חוזר וגובה לפי שכל המפרנס סתם אינו מפרנס בתורת מתנה אלא בתורת הלוואה ונמנא שהיא חייבת לו ומי שפרנס אותה גובה ממנה והיא גובה מצעלה וכמו שפרש"י ז"ל בפרק שני דייני גזירותא) גבי לוותה ואכלה מאי דאמר דאכלה והיא נפרעת מצעלה ובעל חוב גובה ממנה והביא ראיה דהמפרנס סתם לא אמרי' במתנה קיהיב אלא לשם הלוואה מיורד לתוך שדה חזירו ונטעה שלא ברשות (כתובות פ. ב"מ קא). דחייב צעל השדה לשלם ולא כל הימנו שיאמר במתנה נתת לי ועוד רחיה המדגס דירושלמי בפרק אחזה נשך [ב"מ פ"ה ה"א] חד בר נש אישאל לחזריה דינרין אשיריתיה גו ביתיה אמר ליה הב לי דינרי אמר ליה הב לי אגר ביתי אתא עובדא קמיה דר' אבה בר צינא ומריקו ליה מאי דהוה חמי למשרייה והכא ודאי בשהעמידו סתם בתוך ביתו מיירי ולא בשהעמידו בפירוש בשכר דא"כ לא הוה אמר ליה איךך הב לי כל דינרי דהוה פרע ליה מה שהתנה עמו לתת לו בשכירותו וכן נמי ליכא למימר דמשום רבית קאמר דא"כ הוה ליה למימר נכה לי אגר ביתי אלמא המשרה חזירו בתוך ביתו סתם לא למתנה איכיוון אלא לשכירות וכיון שכן המפרנס אשת חזירו סתם חוזר וגובה ממנו אלו דבריו ז"ל. ואינס מחוורים לדעמי דנהי דהני מוכחי דהמתנה את חזירו סתם לאו לשם מתנה קא מכוון אפילו הכי המפרנס את אשת חזירו סתם לחנן הניח מעותיו על קרן הכזי משום דנהי דלאו בתורת מתנה קעביד מיהו סתמא זו אדעתא דבעל נחית ולאו אדעתא ידיה שכבר הוא יודע שאין לנאשה זו נכסים שיהא נפרע מהן אלא מצעלה ולא מסיק אדעתיה לומר שתחייב היא צהן כדי שמוכל לגבות מצעלה ולהגבותו דלאו כולוה אינשי דינא גמירי אלא סתמא אדעתא דבעל נחית ומש"ה נהי דלאו בתורת מתנה קעביד כדמוכחי הנך ראיות דאיייתי הרשב"א ז"ל אפילו הכי לחנן הניח מעותיו על קרן הכזי דמסתמא אדעתא דבעל קעביד: ורענין הלכה קיי"ל כחנן הלכך פורע חובו של חזירו הניח מעותיו על קרן הכזי ואפילו צבעל חוב דוחק נמי דליכא למימר דטעמא דחנן משום דמאי אמר ליה מפיסס הוינא ליה והוה מחיל לי דהא מתני' דשוקל לו את שקלו אחיא לן שפיר כחנן אף על גב דלא מני' אמר שימחלו לו הגוזרים. ומסתברא לי בדמלוה שיש עליה משכון נמי אבד מעותיו דהא אמרינן הכי דירושלמי [כתובות פ"ג ה"ב] אליבא דבני כהנים גדולים דאמר התם דאפילו לבני כהנים גדולים דאמרי במפרנס את אשתו ידשבע כמה הוציא ויטול התם היינו טעמא משום דלא עלה על דעתו שתמות אשתו ברעב אבל בפורע חובו מודו לחנן דפטור דמאי אמר מפיסס הוינא ליה והוה מחיל לי ואמרינן התם הגע ענמך שהיה בידו משכון מפיסס הוינא ליה ומהדר לי משכוני ונהי דבגמרא דילן לא סבירא לן הכי אליבא דבני כהנים גדולים דא"כ לא הוה מצטריך לאוקמא למתניתין בשלוה על מנת שלא לפרוע [כתובות קח]. אפילו הכי נקטינן מהא דירושלמי דחנן אפילו מלוה שיש עליה משכון אמר דכיון דצירושלמי אמר בפשיעות דמודו ליה רבנן ^[א] דחנן בזהכי אלמא שמיע להו דחנן אמר הכי ונהי דלפוס גמרא דילן בני כהנים גדולים לא מודו אפילו הכי גמרינן מירושלמי דחנן אמר אפילו במלוה שיש עליה משכון ובהא לא אשכחן איפכא בגמרא דילן. כן נראה לי: **מידעס דנפשיה קא מהדר ליה**. ולא מהני ליה מידי אלא שמבצית נוק אבידתו מעליו: **דקא מהני ליה פרוטה דרב יוסף**. דכי מהדר ליה אבידתו מיפטור מלמיתב ליה פרוטה לעני שהעוסק במלוה פטור מן המלוה. ותלי לה דדרב יוסף משום דפלגי רבה ורב יוסף פ' הכונס כאן לדיר [ב"ק טו:] בשומר אבידה אי הוי כשומר שכר וסבירא ליה לרב יוסף דכיון דמיפטור מלמיתב פרוטה לעני שומר שכר הוי: **פרוטה דרב יוסף לא שכיח**. שיבא עני לישאל ממנו בצותה שעה דינימא לא מהדר משום דמתהני מידי דכי האי גוונא כיון דלא שכיח לא הוי ככלל אסור הנאה ומיהו כיון דאפשר דאחי ומתהני מינה שומר שכר הוא עליה וחיוב בגניבה ואבידה:

אין בין המודר פרק רביעי נדרים

רש"י

מסורת הש"ס

^(א) כתובות קז. א. ב"ק נ. כ"מ כט. פכ. שבעות מד.; ^(ג) [שייך למשה ג.]. ^(ד) [ולכן לד. א.] ^(ה) [כתובות קז: ד"ה חקן. א] ^(ו) [ג"ל לחקן].

תוספות

הנן אובר איבר מעותיו. משום דהוי מבצית ארי בעלמא ואע"ג דחייב במזונות אשתו מ"מ יכול לומר שהיתה מסתפקת ממעשה ידיה וא"ת והא פריך השוכר [אשת] הפועלס (ב"מ ג.): דרועה שהקדים ברעוסי ובמקלות חחרין ויעולין שכרם צבעה הבית ואחאי מבצית ארי בעלמא וי"ל דלא מבצית הוא כיון דבני היקאף שאס לא חולב הקידס הארי היה אוכל בהנאות ויכא דלא ברי היקאף שאהרי אטו מנחש עומד ומזונן ואחי מלילו כי אס מפחד הארי לא הוי ברי היקאף וא"ת בפורע חובו מבצית מיניה והלא דיוע לכל שיש לו לפרוע חובו וא"כ מהסבו וי"ל דפורע חובו היינו זו אשתו ובניו דאיפשר שיפרנסו ממעשה ידיהם ולא ברי היקאף אכל לא נראה דמקלמך אחרי כן וון את בניו ואת בנותיו אלמא משמע דמה שאמר ון בניו לאו פורע חובו וי"ל דירשא מיירי שזן אשתו ואת בניו שאז בפניו וסיפא מיירי בפניו וזהו חידוש ואף על גב שמפרנסם בפניו ואין מוחזר אפ"ה חשבינן להו מבצית עי"ל דפורע חובו היינו פורע ממש וא"ת אי' ודאי נלאון מבצית ארי וי"ל דיוכל לומר בע"מ לפרוע חובו מפיסיונן ליה דמחיל לי ואפילו במשכון מפיססנא ליה והדר לי משכני הלכך לאו ברי היקאף ולכן הוי מבצית ארי: דבהני ליה פרוטה דרב יוסף. פי' בשעה שעסק במלות אבידה וא"ת ישיב לו אכילת הנאה בנקוס אותה פרוטה בנקוס טעטילי עליה שכר וי"ל דלא מני לדיון לדעת כמה פעמים פטור הוא על ידי מתיבת ריפתא לעניא וא"ת והא אברוחי ארי בעלמא הוא שמבצית מעליו העני דאפי' גבי פורע חוב חשבינן ליה מבצית ארי משום דמני למימר מפיס"ס ליה לפיכך לא ברי היקאף כ"ש הכא גבי פרוטה שאינה מנייה כ"כ והא לא חשיב הנאה וי"ל דפורע חובו היינו אותו שפורע חובו עבורו מבצית ארי מעליו הלכך לאו ברי היקאף ולכן הוי כמבצית ארי אכל הכא המחזיר עצמו כמבצית הארי מטל עצמו ע"י שמתעסק בצאצאת חזירו והרי הוא כאילו נוטל מכיסו של בעל אבידה ונותנה לעני ה"ג גבי פורע חובו אס הבעל חוב נוטל מעות מזה לפטור חובו כמו כן היה אסור:

ד א מיני פיי"ב מה'י' אשות ה'י' יט ופכ"ו מה'י' מלוה הל"ו סמג עשין מה ולאיון פח טוש"ע אה"ע סימן ע סעיף ח וטוש"ע ח"מ סימן קכח סעיף א:
ה ב מיי' פ"ו מהלכות נדרים ה"א סמג לאיון רמב טוש"ע י"ד סימן רכא סעיף ג:

הגהות הב"ח

^(א) גמ' דיהיב ליה על מנת: ^(ב) [ש' דקא מתהני פרוטה דרב יוסף: ^(ג) רש"י ד"ה דברי חנן וכו' לפרוע החוב כלום וכו' דאי בני כהנים כ"ל ותיבת על נמחק:

מוסף רש"י

חנן אמר איבר את מעותיו. שלא אמרתי. לך הלווי ואני פורע. אבל אם הלוה את האשה משות למזונותיה על מנת שתשלו ל, הוא מוטעה והוא מוטעת הבעל ויחלם (כתובות קז.).

פירוש הרא"ש

חנן היא. דאמר איבד את מעותיו ואינו יכול לומר את חובך פרעתי שלם לי והי"ה ה"ג בכל חוב שעליו ועמד זה ופרעו וזה אמר לו הלווי את חובי לא הלווי את חייב לו כלום וכיון דאילו פרעיה לשם הלוואה לאו הלוואה כי פרעיה נמי לשם מחילה לאו מידי קיהיב ליה: ע"מ שלא לפרוע. עד שיראה לפרוע מעמנו אכל לא יכול ללוותו הלכך לא מהני ליה מידי. קי פרש"י ז"ל בפ' תבאר דכתובות: מידעס דנפשיה קאמהר ליה. מלוה בעלמא קעביד ולא מהני ליה מידי: מהני ליה פרוטה דרב יוסף. דאמר בפרק המפקיד (ב"מ כט.) דשומר אבידה כש"ש בזהוה הנאה דלא קבע למיתב ריפתא לעני אס יודמן לו עני בשעה שהוא עסוק בשמירת האבידה כגון לשטוחה דהעוסק במלוה פטור מן המלוה וכן עמי הכא בשעה שהוא מוליק האבידה לביתו פטור מן הלזקה: פרוטה דרב יוסף לא שביח. שידמן לו עני בצותה שעה: